
Persbericht

Tegenvallende productiviteit publieke sector: Ziekte van Baumol hardnekkig

Delft, 2 juni 2020

Grote delen van de publieke sector kampen met een lage of dalende productiviteit. Onderzoekers van de wetenschappelijke stichting IPSE Studies komen tot deze conclusie na een analyse van de productiviteitsontwikkeling in vijftien belangrijke sectoren van de publieke dienstverlening in Nederland over de periode 1980-2018. Dit is voor een groot deel te wijten aan de hoge arbeidsintensiteit in veel sectoren, waardoor het niet eenvoudig is technologische vernieuwingen door te voeren. Dit verschijnsel staat bekend als de Ziekte van Baumol. Omdat de lonen in deze sectoren sneller groeien dan de productiviteit nemen de kosten van deze diensten steeds verder toe. Veel publieke diensten dreigen daardoor op termijn onbetaalbaar te worden.

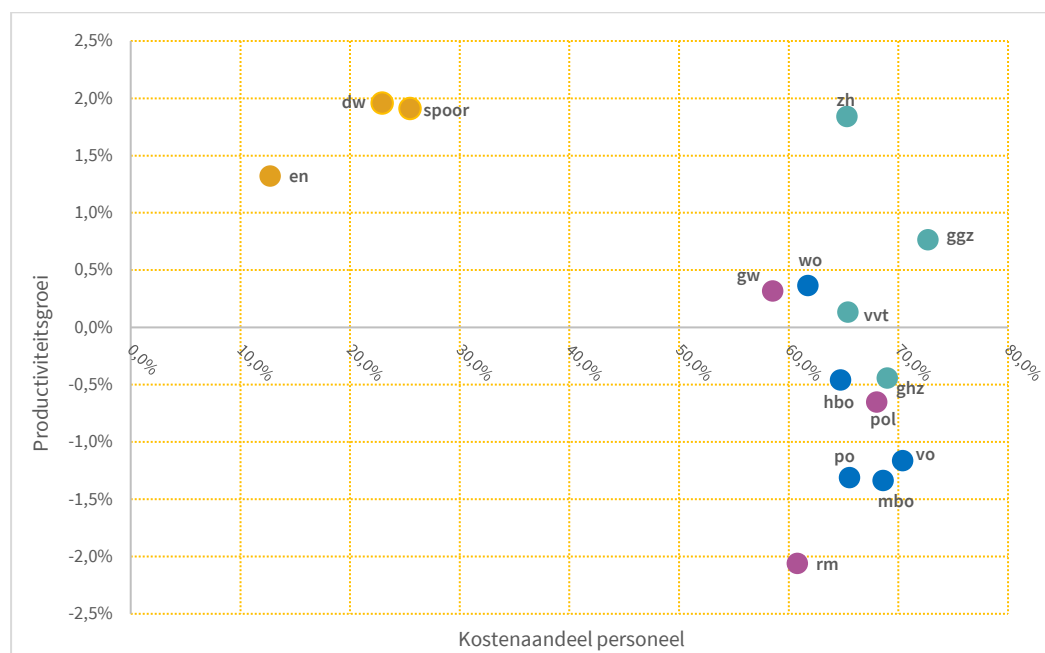
Productiviteitsgroei 1980-2018

Op basis van gegevens uit de database Trends in Publieke Sector (TiPS) berekenen de onderzoekers Blank en Van Heezik de gemiddelde productiviteitsontwikkeling tussen 1980 en 2018. Hieruit blijkt dat vooral sectoren op de terreinen onderwijs en justitie en veiligheid slecht scoren. Figuur 1 laat zien dat het om sectoren gaat met een kostenaandeel van personeel boven de 60 procent. Sectoren met een lage arbeidsintensiteit (kostenaandeel personeel kleiner dan 30%) hebben daarentegen een gemiddelde productiviteitsgroei van meer dan 1,4 procent. Het gaat hier om de netwerksectoren energie, drinkwater en spoorwegen. Deze cijfers ondersteunen het bestaan van de *Ziekte van Baumol*.

Sommige sectoren krijgen ook te maken met de *Wet van Verdoorn*. Het betreft hier sectoren waarbij sprake is van krimp in de omvang van de geleverde diensten. Dit geldt vooral voor het primair en voortgezet onderwijs, waar de leerlingenaantallen al jaren dalen. Aanpassingen in de inzet van personeel en kapitaal vinden hier met vertraging plaats en er zijn weinig prikkels om te innoveren. De productiviteit in deze sectoren is laag of zelfs negatief. De positieve variant van deze wet is terug te zien bij ziekenhuizen. Zij hebben te maken met een continue groei van het aantal patiënten, terwijl de (extra) inzet van middelen na-ijlt. Dit stimuleert tot innovatie en efficiëntie, waardoor de gemiddelde productiviteitsgroei hoog is.

Figuur 1 Samenhang tussen jaarlijkse productiviteitsgroei en kostenaandeel personeel

Uit de onderzoeksresultaten blijkt ook dat groeiende productiviteit hand in hand gaat met een dalend kostenaandeel van personeel. Dit wijst erop dat door technische vooruitgang vooral het belang van de factor arbeid afneemt. Dit effect staat bekend als de *Wet van Robinson*.

De impact van de genoemde effecten is ook in cijfers uit te drukken. Zo blijkt dat in een sector met een 10 procentpunt hoger kostenaandeel personeel de jaarlijkse productiviteitsgroei gemiddeld 0,2 procent lager is (Baumol-effect). Als de productie met 10 procent groeit, dan stijgt de productiviteit met bijna 7 procent (Verdoorn-effect). In sectoren waar de productiviteit gemiddeld met 1 procent groeit, daalt het autonome kostenaandeel van personeel met gemiddeld 0,3 procentpunt (Robinson-effect).

Beleidsimplicaties

Het Baumol- en Verdoorn-effect 'verklaren' samen driekwart van de variatie in de gemiddelde productiviteit per sector. Dat geeft aan dat deze contextvariabelen een belangrijke rol spelen bij de productiviteitsontwikkeling en er weinig ruimte is om dit via beleid te beïnvloeden. Uit eerder onderzoek van IPSE Studies bleek ook al dat allerlei beleidshervormingen in de loop der tijd weinig of geen effect op de productiviteit hebben.

De publicatie *De effecten van Baumol, Verdoorn en Robinson in de publieke dienstverlening. Een verdiepende analyse van productiviteitstrends* van Jos Blank en Alex van Heezik (ISBN: 9789082725896) is gratis te downloaden op de website van IPSE Studies. Ook is een Powerpointversie beschikbaar.

Het onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma 'Beleid en productiviteit van de overheid: effecten van beleidssturing Onderzoeksprogramma 2020-2023', gesubsidieerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Voor inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met Jos Blank (j.blank@ipsestudies.nl) | 06 488 756 45 of Alex van Heezik (a.vanheezik@ipsestudies.nl) | 06 245 174 11). Voor overige vragen kunt u contact opnemen met Jolanda Vollebregt (j.vollebregt@ipsestudies.nl) | 06 169 268 09).